

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET HARMAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/34154)

Karar Tarihi: 3/7/2019

R.G. Tarih ve Sayı: 2/8/2019-30850

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR
Hicabi DURSUN
Kadir ÖZKAYA
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Raportör : Umut FIRTINA
Başvurucu : Mehmet HARMAN
Vekili : Av. Erhan AYTEKİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, deprem sebebiyle hak sahipliğinden yararlandırılması yönündeki talebin reddilmesi nedeniyle eşitlik ilkesi ile adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 31/8/2017 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. Hak Sahipliği Süreci

8. Diyarbakır ve çevresinde 6/9/1975 tarihinde meydana gelen depremde Lice ilçesi Boyunlu köyünde bulunan başvurucuya ait ev yıkılmıştır.

9. Deprem nedeniyle evi hasar görenler 15/5/1959 tarihli ve 7269 sayılı Umumi Hayatlara Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun hükümleri uyarınca hak sahibi kabul edilmişlerdir.

10. Buna göre söz konusu depremde ağır hasar ve yıkık binalardan dolayı 8.159 aile hak sahibi olarak kabul edilmiştir. Ayrıca 1975 ve 1976 yıllarında Hani, Kulp ve Lice ilçeleri ile köylerinde geçici ve kalıcı nitelikte toplam 7.115 konut tamamlanıp hak sahiplerine teslim edilmiştir.

11. Boyunlu köyünde talep ve taahhütname veren afetzedelerin adı, soyadı, doğum tarihi ve baba adları belirtilmek suretiyle hak sahipliği listesi hazırlanmıştır. Buna göre köy merkezinde 81 ve Varlı mezrasında 18 kişinin hak sahibi olduğu tespit edilmiştir. Hak sahipliğinin belirlenmesinden sonra 102 konut ihale suretiyle yaptırılmıştır.

12. Diyarbakır Valiliğince (İdare) oluşturulan komisyonca hazırlanan hak sahibi olarak kabul edilenlere ait isim listesinde başvuruçunun da ismi yer almaktadır. Başvuruçunun, 7269 sayılı Kanun uyarınca hak sahibi olduğunu belirterek adına konut veya kredi verilmesi istemiyle 21/3/2016 tarihinde İdareye başvuruda bulunmuştur. Başvuruçunun talebine İdarece herhangi bir cevap verilmemiştir.

B. Dava Süreci

13. Başvuruçunun; tesis edilen idari işlemin hukuka aykırı olduğunu, İdarece hak sahibi olduğunun kabul edildiğini, bugüne kadar kendisine herhangi bir konut teslimi yapılmadığını öne sürerek Diyarbakır 2. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) idari işlemin iptali istemiyle 15/7/2016 tarihinde dava açmıştır.

14. Mahkeme 29/11/2016 tarihinde dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; Hak sahiplerinin borçlanmalarını yapmaları ve bilahare konutlarını teslim almaları için herhangi bir ilan ve duyuru yapıldığı yolunda İdarenin dava dosyasına bilgi ve belge sunmadığı hususuna değinilmiştir. Kararda 7269 sayılı Kanun'a göre hak sahibi olduğu anlaşılan, süresi içinde talep ve taahhütname vermediği yönünde de herhangi bir iddiada bulunulmayan başvuruçunun hak sahipliğinin devam ettiği belirtilmiştir. Mahkeme başvuruçunun hak ettiği konutun verilmesi için gerekli işlemlerin yapılması talebinin zımnen reddine dair işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı kanaatine varmıştır.

15. Davalı İdarenin istinaf talebini inceleyen Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 2. İdare Dava Dairesi (Daire) 31/3/2017 tarihinde hükmün kaldırılmasına ve davanın reddine kesin olarak karar vermiştir. Bu kararın gerekçesinde;

i. Deprem olayının üzerinden kırk yıl geçtiği, davalı idarenin yönetmelik hükümleri uyarınca verilen talep ve taahhütname gözönünde bulundurup hak sahiplerini belirleyerek ilan ettiği, ilan edilen bu listeler çerçevesinde ihaleler yapılmak suretiyle Hani, Kulp, Hazro ve Lice ilçelerinde birçok hak sahibine geçici ve kalıcı nitelikte konut teslimi yapıldığı hususlarına vurgu yapılmıştır.

ii. Boyunlu köyü için talep ve taahhütname vermesi nedeniyle belirlenen hak sahipleri listesinde ismi yer alan başvuruçunun ise gerek kendi köyünde gerekse civar ilçe ve köylerde bu konutların teslim edilmesinden sonra herhangi bir

başvurusunun olmadığı belirtilmiştir. Başvurucunun talep ve taahhütname vermesi sebebiyle hak sahibi listesinde isminin yer almasına ve teslim edilen konutların olduğunu bilmesine rağmen kendisine neden konut teslimi yapılmadığına ilişkin yapılmış herhangi bir başvurusunun da bulunmadığına dikkat çekilmiştir.

iii. Geline süreçte genel olarak hak sahipleri listesinde belirlenen birçok kişiye konut teslimi yapıldığı dikkate alındığında hak sahiplerinin borçlanmalarını yapmaları ve bilahare konutlarını teslim almaları için davalı İdarenin herhangi bir ilan ve duyuru yapmadığından bahsedilemeyeceği hususuna değinilmiştir.

iv. 15/6/1988 tarihli ve 19816 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmelik'in (Arşiv Yönetmeliği) 5. maddesine göre kurum arşivlerinde en fazla 10-14 yıl süre saklanması gereken belgelerin ibraz edilemediğinden hareketle hak sahiplerinin borçlanmalarını yapmaları ve bilahare konutlarını teslim almaları için ilan yapılmadığı şeklinde idarenin sorumlu olduğu sonucunun çıkarılmasının hakkaniyete uygun olmadığına işaret edilmiş ve ispat yükü başvurucuya yöneltmiştir.

v. Başvurucunun süresi içinde borçlanma başvurusu yaptığı ve borçlanmasını tamamladığına dair herhangi bir bilgi ve belge ibraz edemediği gözönüne alınmıştır.

16. Nihai karar 7/8/2017 tarihinde başvuru vekiline tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucu 31/8/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

C. Başvurucunun Emsal Olarak Bildirdiği Dava Dosyaları

18. Başvurucu, Danıştay Ondördüncü Dairesinin 17/5/2017 tarihinde vermiş olduğu kararda İstinaf Mahkemesi kararına dayanak olarak esas alınan Arşiv Yönetmeliği'ne ilişkin hususa itibar edilemeyeceğine hükmedildiğini ifade etmiştir. Başvurucu aynı Daire tarafından bu konuda verilen birçok emsal karar bulunduğu dikkat çekerek bu kararın İstinaf Mahkemesi kararından sonra verilen güncel bir karar olması nedeniyle önem taşıdığı hususuna vurgu yapmıştır.

19. Boyunlu köyündeki bazı hak sahipleri tarafından açılan davalarda Daire, afetin meydana geldiği yerde borçlandırma ilanı ve duyuru yapıldığı yolunda davalı İdarece dava dosyasına bilgi ve belge sunulmadığına işaret ederek davacıların hak sahipleri olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir (Dairenin 17/5/2017 tarihli ve E.2015/5849, K.2017/3362 sayılı kararı).

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Mevzuat Hükümleri

20. 7269 sayılı Kanun'un 13. maddesinin (a) bendi şöyledir:

“a) Yapılacak işlemlere esas olmak üzere İmar ve İskan Bakanlığınca kurulacak fen kurulları tarafından, afetin meydana geldiği arazinin durumu ile bütün yapılar ve kamu tesisleri incelenerek, hasar tespit raporu düzenlenir.”

21. 7269 sayılı Kanun'un 28. maddesinin birinci fıkrasının olay tarihinde yürürlükte bulunan hâli şöyledir:

“Bu kanundan faydalanmak suretiyle kendileri için bina yaptırılmasını isteyenlerin ilân tarihinden itibaren bir ay içinde mahallin en büyük mülkiye âmirine yazılı müracaatta bulunmaları ve taahhütname vermeleri mecburidir.”

22. 7269 sayılı Kanun'un 29. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Yıkılan, yanan veya ağır hasara uğrayan veya uğraması muhtemel olan binalarla imar planları gereğince kamulaştırılmasında zorunluluk bulunan yerlerdeki binalarda oturan ailelere hak sahibi olmak şartıyla konut yaptırılır veya kredi verilir”

23. 7269 sayılı Kanun'un 40. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Bu Kanuna göre arsa olarak dağıtılan veya üzerinde bina inşa edilen taşınmaz mallar, hak sahiplerine borçlandırma senetleri imza ettirmek sureti ile verilir. Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca o yerde borçlandırmanın ilanı tarihinden itibaren Bakanlıkça kabul edilebilir mazereti dışında 2 ay içerisinde borçlanmalarını yapmayanlarla, borçlanmasını yapmış olmasına rağmen binayı Bakanlıkça mahallinde yaptırılacak duyurudan itibaren 45 gün içinde teslim almayanların hak sahipliği kendiliğinden sona erer.”

24. 28/8/1968 tarihli ve 12988 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Afet Sebebiyle Hak Sahibi Olanların Tespiti Hakkında Yönetmelik'in (Yönetmelik) 2. maddesi şöyledir:

“Afet sebebiyle, kendilerine bina yapılacak veya inşaat kredisi verilecek malik ve hissedarlarla, ebeveyni ile birlikte oturan evli kişilerin hak sahipliği yönünden tayin ve tespitleri bu Yönetmelik esaslarına göre yapılır.”

25. Yönetmelik'in 3. maddesi öyledir:

“Bu Yönetmelikte yer alan “Hak sahibi” deyiimi, afetzedelerin, yıkılan veya ağır hasar gören binalarla olan mülkiyet ilişkilerini ve yeniden yapılacak binalardan veya verilecek inşaat kredisinden yararlanabilme durumlarını ifade eder.”

26. Yönetmelik'in 4. maddesinin a fıkrası şöyledir:

“Afet sebebiyle, kendilerine ait bulunan konutları yıkılan, yanan veya oturulamayacak derecede ağır hasar gören afetzede aileler, hak sahibi sayılırlar ve bu ailelere yeniden konut yapılır veya konut kredisi verilir.”

27. Yönetmelik'in 16. maddesi şöyledir:

“Bu Yönetmelikte belirtilen esaslara ve kıstaslara göre hak sahibi niteliğini taşıyanların, talep ve taahhütname vermelerini sağlamak üzere durum mahallinde ilan olunur. İlanın şekli ve süresi mahallin şartlarına ve imkanlarına göre ilgili mülkiyemirlerince tespit ve takdir olunur. İlan metninde, yapılacak inşaat yardımının amacı, mahiyeti, şekli, şartları, kimlerin hak sahibi olabilecekleri, talep ve taahhütname verme süresi ve benzer hususlar belirtilir. İlanın yapıldığı, bir tutanakla belg“Bu Yönetmelikte belirtilen esaslara ve kıstaslara göre hak sahibi niteliğini taşıyanların, talep ve taahhütname vermelerini sağlamak üzere durum mahallinde ilan olunur. İlanın şekli ve

süresi mahallin şartlarına ve imkanlarına göre ilgili mülkiyemirlerince tespit ve takdir olunur. İlan metninde, yapılacak inşaat yardımının amacı, mahiyeti, şekli, şartları, kimlerin hak sahibi olabilecekleri, talep ve taahhütname verme süresi ve benzer hususlar belirtilir. İlanın yapıldığı, bir tutanakla belgelendirilir.”

28. Yönetmelik'in 17. maddesi şöyledir:

“Hak sahibi durumunda olanlardan, inşaat kredisi verilmesini yada bina yaptırılmasını isteyenlerin 16 ncı maddede belirtilen ilanın yapıldığı günden itibaren iki aylık süre içinde mahallin en büyük mülkiye amirine yazılı olarak talep ve taahhütname vermeleri şarttır. Afet gören yerlerin bitişiğinde veya yakınında, üzerinde bina yaptırılmak üzere tespit edilmiş imar planına dahil edilen kısımlar içinde binaları kamulaştırılanlar için bu süre, kamulaştırma kararının kendilerine bildirilmesinden veya bu durumun ilanından itibaren hesaplanır. Hastalık, askerlik ve benzer sebeplerle, süresinde talep ve taahhütname verme imkanı bulamayanların durumları İmar ve İskan Bakanlığınca takdir edilir.”

29. Yönetmelik'in 18. maddesi şöyledir:

“Talep ve taahhütname metninde: Afet yerinin il, ilçe, bucak, mahalle ve köy itibarıyla adı, hak sahibinin kimliği ve adresi, olmuş veya muhtemel afet türü, talebin mahiyeti ve konusu, kanundan ve ilgili yönetmelikten doğan yükümlülük ve şartlarla İmar ve İskan Bakanlığınca uygulama metodu, yapı tipleri, yapı kısımları ve boyutları, yerleşme yeri, inşaat süresi, borçlandırma şekil ve süresi ve diğer konularda tespit edilecek şartlara ve esaslara uyulacağı belirtilir. Talep ve taahhütname bir tek metin halinde düzenlendikten sonra hak sahibi tarafından imza edilir ve ilgili mahalle ve köy muhtarlığınca tasdik olunur.”

30. Yönetmelik'in 20. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Talep ve taahhütnameler, ilgili mülkiye amirinin veya tevkil edeceği bir memurun başkanlığında:

a) İmar ve İskan Bakanlığı mahalli kuruluşundan bir,

b) Mahalli tapu dairesinden bir,

c) Belediye teşkilatı olan yerlerde Belediye encümeninden bir, köylerden ise ihtiyar kurulundan bir temsilcinin katılımıyla kurulacak bir komisyon tarafından incelenerek değerlendirilir.”

31. Yönetmelik'in 21. maddesi şöyledir:

“Komisyon, talep ve taahhütnameleri en kısa zamanda inceleyip değerlendirerek hak sahipleri listesini düzenler. İnceleme sırasında, hasar tespit, jeolog ve DSİ raporlarından da yararlanır. Hak sahipleri listesinde afetzedelerin adı, soyadı, doğum tarihi ve baba adları belirtilir. Talep ve taahhütname verenler arasında, bu Yönetmelikte tespit olunan esaslara ve kıstaslara göre hak sahibi niteliğini taşımayanlar varsa, bunlar gerekçeleriyle birlikte ayrı bir listede gösterilir. Listeler düzenlendikten sonra, komisyon üyeleri tarafından imzalanır ve durum ayrıca bir tutanakla belgelendirilir. Hak sahipleri listesi ile tutanaktan birer nüsha İmar ve İskan Bakanlığına gönderilir.”

32. Yönetmelik'in 22. maddesi şöyledir:

“Hak sahibi olmadıkları anlaşılanlara durum yazılı olarak tebliğ olunur. Bu tebligattan itibaren 15 günlük süre içinde ilgililer itirazda bulunabilirler. İtiraz komisyonca incelenerek

karara bağlanır. Hak sahipleri ve itiraz konusunda nihai karar İmar ve İskan Bakanlığınca verilir.”

33. Arşiv Yönetmeliği'nin 5. maddesi şöyledir:

“Mükellefler, belirli bir süre saklayacakları arşivlik malzeme için “Birim Arşivleri”, daha uzun bir süre saklayacakları arşiv malzemesi veya arşivlik malzeme için “Kurum Arşivleri”ni kurarlar. Mükellefler elinde bulunan arşivlik malzeme birim arşivlerinde 1-5 yıl süre ile; arşiv malzemesi ise, kurum arşivlerinde 10-14 yıl süre ile saklanır.”

34. 7/7/1993 tarihli ve 21630 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmelik'in 5. maddesinin (a) bendi şöyledir:

“Kurum, arşiv malzemesi ve arşivlik malzemenin korunması ile ilgili olarak;

a) Yangın, hırsızlık, rutubet, su baskını, toz ve her türlü hayvan ve haşeratin tahriplerine karşı gerekli tedbirlerin alınmasından sorumludur”

35. Aynı Yönetmelik'in 29. maddesi şöyledir:

“Cari işlemlerde fiilen rolü bulunan, saklanmalara belli sürelerde kanun ve diğer mevzuatla tayin olunanlar (özel mevzuat hükümlerine göre lüzumlu görülenler) 30 uncu maddede sayılan malzeme içerisinde yer almış dahi olsalar, Mevzuatın tayin ettiği zaman sınırı veya malzemede belirtilen süre içerisinde ayıklama ve imha işlemine tabi tutulamazlar.”

2. Danıştay İçtihadı

36. Danıştay Ondördüncü Dairesinin 26/12/2016 tarihli ve E.2016/7135, K.2016/7972 sayılı kararının ilgili kısımları şöyledir:

“Dava; Diyarbakır İli, Lice İlçesi ve çevresinde 06.09.1975 tarihinde meydana gelen depremde Lice İlçesi, Muradiye Mahallesinde bulunan davacıların murisine ait konutun hasar görmesi nedeniyle 7269 sayılı Kanun uyarınca hak sahibi kabul edildiğinden bahisle davacılar vekili tarafından konut tahsis edilmesi için Diyarbakır Valiliği İl Afet Acil Durum Müdürlüğüne yapılan başvurunun zımnen reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılmış, İdare Mahkemesince; hak sahibi isim listesinde davacıların murisinin isminin yer aldığı, depremden hak sahibi olup halen konutlarda oturanlar bulunduğu, hak sahibi olup borçlanmasını yapan birçok kişiye ev teslimi yapıldığı, bu genel ve özel nitelikli bilgiler ile davalı idarenin ilana ilişkin bilgi ve belgelerinin kurum arşivlerinde en fazla 10-14 yıl süre ile saklayabileceği ve deprem olayının üzerinden 40 yıl geçtiği hususları birlikte değerlendirildiğinde, hak sahibi listesindeki birçok kişiye ev teslimi yapılmış olması durumunun, hak sahiplerinin borçlanmalarını yapmaları ve bilahare konutlarını teslim almaları için ilan yapıldığının göstergesi olduğu, davacılar murisinin 7269 sayılı Kanun kapsamında borçlanma başvurusunu yapmadığı ve borçlanmasını tamamlamadığı, bu nedenle davacıların başvurusunun reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle, davanın reddine karar verilmiş, bu karar, davacılarından birisi tarafından temyiz edilmiştir.

7269 sayılı Umumi Hayatlara Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanununun 13.maddesinin (a) bendinde, yapılacak işlemlere esas

olmak üzere Bakanlıkça kurulacak fen kurulları tarafından afetin meydana geldiği arazinin durumu ile bütün yapılar ve kamu tesislerinin incelenerek hasar tespit raporunun düzenleneceği, (d) bendinde, afete uğrayanların buldukları yerlerde veya başka yerlerde geçici olarak barınmalarını sağlamak üzere, baraka vb. konutların inşaa ettirilebileceği ve bu bend uyarınca yapılacak harcamaların borçlandırmaya tabi tutulamayacağı, 28. maddesinin birinci fıkrasında da, bu Kanundan faydalanmak suretiyle inşaat kredisi verilmesini ya da bina yaptırılmasını isteyenlerin İmar ve İskân Bakanlığınca yapılacak yardıma dair o yerde yapılan ilandan itibaren iki ay içinde mahallin en büyük mülki amirine yazılı müracaatta bulunmaları ve taahhütname vermelerinin mecburi olduğu belirtilmiştir.

Aynı Kanununun 40. maddesinin birinci fıkrasında ise, “Bu Kanuna göre arsa olarak dağıtılan veya üzerinde bina inşa edilen taşınmaz mallar, hak sahiplerine borçlandırma senetleri imza ettirilmek sureti ile verilir. Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca o yerde borçlandırmanın ilanı tarihinden itibaren Bakanlıkça kabul edilebilir mazereti dışında 2 ay içerisinde borçlanmalarını yapmayanlarla, borçlanmasını yapmış olmasına rağmen binayı Bakanlıkça mahallinde yaptırılacak duyurudan itibaren 45 gün içinde teslim almayanların hak sahipliği kendiliğinden sona erer. **Bu taşınmaz mallar üzerine, Türkiye Emlak Kredi Bankasının isteği ile, bu banka lehine, tapu dairelerince borçlandırma senetlerine dayanılarak, kanuni ipotek tesis olunur.**” hükmü yer almaktadır.

Afet Sebebiyle Hak Sahibi Olanların Tespiti Hakkında Yönetmeliğin 16.maddesinde, bu yönetmelikte belirtilen esaslara ve kurallara göre hak sahibi niteliğini taşıyanların, talep ve taahhütname vermelerini sağlamak üzere durumun mahallinde ilan olunacağı, 17. maddesinde, hak sahibi durumunda olanlardan inşaat kredisi verilmesini ya da bina yaptırılmasını isteyenlerin 16.maddede belirtilen ilanın yapıldığı günden itibaren iki aylık süre içerisinde mahallin en büyük mülki amirine yazılı olarak talep ve taahhütname vermelerinin şart olduğu, afet gören yerlerin bitişiğinde veya yakınında, üzerinde bina yaptırılmak üzere tespit edilip imar planına dâhil edilen kısımlar içinde binaları kamulaştırılanlar için bu sürenin, kamulaştırma kararının kendilerine bildirilmesinden veya bu durumun ilanından itibaren hesaplanacağı, hastalık, askerlik ve benzer sebeplerle, süresinde talep ve taahhütname verme imkânı bulamayanların durumlarının İmar ve İskân Bakanlığınca takdir edileceği, 21. maddesinde ise hak sahipliği inceleme komisyonlarının talep ve taahhütnameleri en kısa zamanda inceleyip değerlendirerek hak sahipliği listelerini düzenleyeceği kurala bağlanmıştır.

Yukarıda aktarılan hükümlerin temel amacının, binaların yıkılması, yanması veya oturulamayacak derecede ağır hasara uğraması sebebiyle afete maruz kalanları hak sahibi olarak yapılacak yardımlardan faydalandırmak olduğu tartışmasız olup, 7269 sayılı Yasa uyarınca hak sahibi kabul edilebilmek için 28. madde gereğince yapılan ilandan itibaren iki ay içinde mahallin en büyük mülki amirine yazılı müracaatta bulunarak taahhütname verilmesinin gerekmesi yanında, aynı Yasanın 40. maddesi uyarınca taşınmaz malların hak sahiplerine borçlandırma senetleri imza ettirilmek suretiyle verilmesi, Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca o yerde borçlandırmanın ilanı cihetine gidilmesi ve ilan tarihinden itibaren hak sahiplerinin kabul edilebilir mazeretler dışında 2 ay içerisinde borçlanmalarını yapmaları, binayı da Bakanlıkça mahallinde yaptırılacak duyurudan itibaren 45 gün içinde teslim almaları gerektiği açıktır.

Ayrıca Arşiv Hizmetleri Yönetmeliğinin 5. maddesinde 'Kurum, arşiv malzemesi ve arşivlik malzemenin korunması ile ilgili olarak; a) Yangın, hırsızlık, rutubet, su baskını, toz ve her türlü hayvan ve haşeratin tahriplerine karşı gerekli tedbirlerin alınmasından, ... sorumludur' ve kurum arşivlerinde bulunan belgelerin imhasına ilişkin 29. maddesinde 'Cari işlemlerde fiilen rolü bulunan, saklanmalara belli sürelerde kanun ve diğer mevzuatla tayin olunanlar (özel mevzuat hükümlerine göre lüzumlu görülenler) 30 uncu maddede sayılan malzeme içerisinde yer almış dahi olsalar, Mevzuatın tayin ettiği zaman sınırı veya

malzemede belirtilen süre içerisinde ayıklama ve imha işlemine tabi tutulamazlar.' hükmüne yer verildiği, bu düzenleme uyarınca halen yürürlükte olan, işlemleri tamamlanmamış, sonuçları beklenen, ilgilileri açısından kesinleşmemiş işlemler, yani cari işlemler yönünden belgelerin imha edilemeyeceğinin belirtildiği ve bu belgelerin yangın, hırsızlık rutubet vb. olaylardan koruma yükümlülüğünün de idareye ait olduğu dikkate alındığında, davalı idarenin, Arşiv Hizmetleri Yönetmeliği uyarınca belgelerin 10-14 yıl süreyle saklama yükümlülüğünün olduğu ve 1982 yılında meydana gelen yangın nedeniyle arşiv belgelerinin tahrip olduğu, dolayısıyla ilan belgelerinin dosyaya sunulamamasından sorumluluğunun bulunmadığı yolundaki iddiasına itibar edilmemiştir.

Dava dosyasının incelenmesinden; Diyarbakır İli ve çevresinde 06.09.1975 tarihinde meydana gelen deprem nedeniyle Lice İlçesi, Muradiye Mahallesi evi hasar görenlerin 7269 sayılı Kanun hükümleri gereğince hak sahibi kabul edildiği, "Hak Sahibi Kabul Edilenlere Ait İsim Listesinde" evi hasar gören davacıların murisinin isminin de bulunduğu, hak sahibi kabul edilmesine rağmen davacıların murisine konutunun bugüne kadar teslim edilmediğinden bahisle Diyarbakır Valiliği Afet ve Acil Durum Yönetim Müdürlüğü'ne başvuran davacıların, hak ettiği konutun verilmesi veya konut yardımı yapılmasını talep ettiği, anılan başvurunun dava konusu işlemler reddi üzerine bakılmakta olan davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

7269 sayılı Kanununun 40.maddesinin 1.fıkrasındaki açık düzenleme gereğince ancak Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'nca o yerde borçlandırmanın ilanı tarihinden itibaren Bakanlıkça kabul edilebilir mazereti dışında 2 ay içerisinde borçlanmalarını yapmayanların hak sahipliği kendiliğinden sona erecektir.

Öte yandan, borçlanmaların yapılması için herhangi bir duyuru yapıldığı ya da davacıların murisinin borçlanmasını yapmasına rağmen konutunu teslim almadığı yolunda idarece dava dosyasına her hangi bir bilgi ve belge sunulmadığı gibi benzer davalarda yapılan ara kararlarına alınan cevaplarda da ilgililerin borçlanmasını yapması ve konutunu teslim alması için ilanların yapıldığına dair herhangi bir belge de sunulamamıştır.

Uyuşmazlıkta, 7269 sayılı Kanununun 40.maddesinin birinci fıkrasında yer alan amir hüküm gereği, Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca afetin meydana geldiği yerde borçlandırmanın ilanı cihetine gidilmesi ve ilan tarihinden itibaren hak sahiplerinin kabul edilebilir mazeretler dışında 2 ay içerisinde borçlanmalarını yapabilmelerinin sağlanması, binayı teslim almaları için de ayrıca mahallinde duyuru yapılması gerektiğinden ve olayda, hak sahiplerinin borçlanmalarını yapmaları ve bilahare konutlarını teslim almaları için herhangi bir ilan ve duyuru yapıldığı yolunda davalı idarece dava dosyasına bilgi ve belge sunulmadığından, Yasanın anılan hükmünden söz edilerek hak sahibi olduğu anlaşılan ve süresi içinde talep ve taahhütname vermediği yönünde herhangi bir iddiada da bulunulmayan davacıların hak sahipliğinin devam ettiği hususu açıktır.

Bu durumda; borçlanmaların yapılması için herhangi bir duyuru yapıldığı ya da davacıların murisinin borçlanmasını yapmasına rağmen konutunu teslim almadığı yolunda idarece dava dosyasına bilgi ve belge sunulmadığından, hak sahipliği devam eden davacı tarafın, hak ettiği konutun verilmesi veya bedelinin karşılanması için gerekli işlemlerin yapılması istemiyle yaptığı başvurunun zimnen reddine ilişkin işlemde hukuka uyarlık, aksı yöndeki İdare Mahkemesi kararında hukuki isabet görülmemiştir.

Açıklanan nedenlerle; Diyarbakır 2. İdare Mahkemesinin 21/03/2016 günlü, E:2015/1294, K:2016/453 sayılı kararının BOZULMASINA [karar verildi.]"

37. Danıştay Ondördüncü Dairesince verilen 7/6/2017 tarihli ve E.2016/7195, K.2017/3942 sayılı ; 16/11/2017 tarihli ve E.2015/7803, K.2017/6163 sayılı kararlar aynı yöndedir.

38. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun (İDDK) 9/2/2017 tarihli ve E.2016/3029, K.2017/538 sayılı kararının ilgili kısımları şöyledir:

"Dava; Diyarbakır İli Lice İlçesi ve çevresinde 06/09/1975 tarihinde meydana gelen depremde Hazro İlçesi, Kavaklıboğaz Köyü'nde bulunan konutunun hasar görmesi nedeniyle 7269 sayılı Kanun hükümleri gereğince hak sahibi kabul edilen davacının, hak sahibi olduğu konutun yapılması ya da kredi verilmesi suretiyle mağduriyetinin giderilmesi için yaptığı başvuru üzerine Diyarbakır Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü'nce tesis edilen 11/09/2013 günlü 2647 sayılı işlemin iptali istemiyle açılmıştır.

Diyarbakır 3. İdare Mahkemesi'nin 24/04/2014 günlü, E: 2013/2636, K:2014/539 sayılı kararıyla; Diyarbakır ili ve çevresinde 06/09/1975 tarihinde meydana gelen deprem nedeniyle Hazro İlçesi, Kavaklıboğaz Köyü'nde evi hasar görenlerin 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun'un hükümleri gereğince hak sahibi kabul edildiği, "Hak Sahibi Kabul Edilenlere Ait İsim Listesinde" evi hasar görenlerin isimlerinin belirlendiği, söz konusu listede davacının ismi yazıldığından davacının hak sahibi olduğu sonucuna varıldığı, 7269 sayılı Kanunun 40.maddesinin birinci fıkrasında yer alan amir hüküm gereği, Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca afetin meydana geldiği yerde borçlandırmanın ilanı cihetine gidilmesi ve ilan tarihinden itibaren hak sahiplerinin kabul edilebilir mazeretler dışında 2 ay içerisinde borçlanmalarını yapabilmelerinin sağlanması, binayı teslim almaları için de ayrıca mahallinde duyuru yapılması gerektiği, uyuşmazlıkta hak sahiplerinin borçlanmalarını yapmaları ve bilahare konutlarını teslim almaları için herhangi bir ilan ve duyuru yapıldığı yolunda davalı idarece dava dosyasına bilgi ve belge sunulmadığı, ancak; davalı idare tarafından sunulan belgelerden 06/09/1975 döneminde Hazro İlçesi, Kavaklıboğaz Köyü'nde borçlanılmak suretiyle yaptırılan konutlarda oturanlara ait isim listesinde, davacı adına kayıtlı konut tespiti yapıldığının görüldüğü, bu durumda, Diyarbakır İli ve çevresinde 06/09/1975 tarihinde meydana gelen depremde Hazro İlçesi, Kavaklıboğaz Köyü'nde bulunan davacıya deprem konutunun teslim edildiğinin anlaşıldığı, bu sebeple, davacı tarafından evinin hasar görmesi nedeniyle 7269 sayılı Kanun hükümleri gereğince hak sahibi kabul edildiğinden bahisle adına konut verilmesi ya da konut yardımı yapılması istemiyle yapılan başvurunun reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık görülmediği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

Anılan karar Danıştay Ondördüncü Dairesi'nin 03/06/2015 günlü, E: 2014/7624, K: 2015/4763 sayılı kararıyla; borçlanmaların yapılması için bir duyuru yapıldığı ya da davacının borçlanmasını yapmasına rağmen, konutunu teslim almadığı yolunda idarece, dava dosyasına her hangi bir bilgi ve belge sunulmadığı gibi benzer davalarda yapılan ara kararlarına alınan cevaplarda da, ilgililerin borçlanmasını yapması ve konutunu teslim alması için ilanların yapıldığına dair her hangi bir belge sunulmadığı, 7269 sayılı yasa gereği hak sahibi olduğu anlaşılan ve süresi içinde talep ve taahhütname vermediği yönünde herhangi bir bilgi ve belge de bulunmayan davacının hak sahipliğinin devam ettiği, sonucuna ulaşıldığı, idarece dosyaya sunulan bilgi ve belgelerde Hazro İlçesi, Kavaklıboğaz Köyü'nde davacı adına konut tahsisi yapıldığının belirtildiği, bu durumda; afet sebebiyle borçlanmalarını yapan hak sahiplerine yapılacak konutların kalıcı (betonarme, kargir) konut olması gerektiği, adına kayıtlı olduğu iddia edilen afet konutunun kalıcı konut olması halinde buna ilişkin bilgi, belge ve tapu kayıtlarının istenildikten sonra incelenerek karar verilmesi gerektiği, eksik incelemeyle verilen davanın reddine ilişkin İdare Mahkemesi kararında hukuki isabet görülmediği gerekçesiyle bozulmuş ise de; İdare Mahkemesince, bozma kararına uyulmayarak, dava konusu işlemin tesisine dayanak alınan mezkur Kanunda, afet sebebiyle borçlanmaları yapılan hak sahiplerine yapılacak konutların betonarme-kargir olması gerektiği yolunda bir düzenleme bulunmadığı gerekçesinin de eklenmesi suretiyle davanın reddi yolundaki ilk kararda ısrar edilmiştir.

Davacı, Diyarbakır 3. İdare Mahkemesi'nin 15/02/2016 günlü, E:2016/54, K:2016/129 sayılı ısrar kararını temyiz etmekte ve bozulmasını istemektedir.

Temyiz edilen kararla ilgili dosyanın incelenmesinden; Diyarbakır 3. İdare Mahkemesi'nce verilen kararın usul ve hukuka uygun bulunduğu, dilekçede ileri sürülen temyiz nedenlerinin kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte olmadığı anlaşıldığından, davacının temyiz isteminin reddine, Diyarbakır 3. İdare Mahkemesi'nin 15/02/2016 günlü, E:2016/54, K:2016/129 sayılı ısrar kararının ONANMASINA, kararın tebliğ tarihini izleyen 15 (onbeş) gün içinde karar düzeltme yolu açık olmak üzere 09/02/2017 tarihinde oybirliği ile karar verildi."

39. Danıştay Ondördüncü Dairesinin 6/11/2018 tarihli ve E.2017/4121, K.2018/6468 sayılı kararının ilgili kısımları şöyledir:

*"Hüküm veren Danıştay Ondördüncü Dairesince; 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 54. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendine göre davacının 7269 sayılı Kanun hükümlerine göre hak sahibi olduğunu belirttiği Recep Kayanın mirasçılarında olduğuna ilişkin **mirasçılık belgesini karar düzeltme dilekçesi ekinde sunduğu** görülmekle kararın düzeltilmesi istemi yerinde görüldüğünden Danıştay Ondördüncü Dairesinin günlü, 29/06/2017 günlü, E:2016/7199, K:2017/4370 sayılı kararı kaldırılarak işin esası yeniden incelendi:*

*Dava; Diyarbakır İli ve çevresinde 06.09.1975 tarihinde meydana gelen depremde Hani İlçesi, Gürbüz Köyünde bulunan davacının murisi Recep Kayanın evinin hasar görmesi nedeniyle 7269 sayılı Umumi Hayatlara Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun hükümleri gereğince hak sahibi kabul edildiğinden bahisle konut tahsis edilmesi için yapılan başvurunun reddine ilişkin işlemir iptali istemiyle açılmış, İdare Mahkemesince; hak sahiplerinin borçlanmalarını yapmaları ve konutlarını teslim almaları için herhangi bir ilan ve duyuru yapıldığı yolunda davalı idarece dava dosyasına bilgi ve belge sunulmadığından murisin hak sahipliğinin devam ettiği ve mirasçı sıfatıyla davacının konut tahsis edilmesi istemiyle yaptığı başvurunun reddine ilişkin işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı gerekçesiyle **dava konusu işlemin iptaline karar verilmiş, bu karar, davalı idare vekili tarafından temyiz edilmiştir.***

*7269 sayılı Umumi Hayatlara Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanununun 02/07/1968 tarihli, 1051 sayılı Kanununun 1. maddesiyle değişiklik yapılan; **13. maddesinin (a) bendinde**, yapılacak işlemlere esas olmak üzere Bakanlıkça kurulacak fen kurulları tarafından afetin meydana geldiği arazinin durumu ile bütün yapılar ve kamu tesislerinin incelenerek hasar tespit raporunun düzenleneceği, **28. maddesinin birinci fıkrasında** bu Kanundan faydalanmak suretiyle inşaat kredisi verilmesini ya da bina yaptırılmasını isteyenlerin Bakanlıkça yapılacak yardıma dair o yerde yapılan **ilandan itibaren iki ay içinde mahallin en büyük mülki amirine yazılı müracaatta bulunmaları ve taahhütname vermelerinin mecburi olduğu, 40. maddesinde** bu Kanuna göre arsa olarak dağıtılan veya üzerinde bina inşa edilen taşınmaz malların hak sahiplerine borçlandırma senetleri imza ettirilmek sureti ile verileceği, bu taşınmaz malların üzerine Türkiye Emlak Kredi Bankasının isteği ile bu banka lehine tapu dairelerince borçlandırma senetlerine dayanılarak kanuni ipotek tesis olunacağı hükmü yer almaktadır.*

***Afet Sebebiyle Hak Sahibi Olanların Tespiti Hakkında Yönetmeliğin 16. maddesinde**, bu yönetmelikte belirtilen esaslara ve kurallara göre hak sahibi niteliğini taşıyanların, talep ve taahhütname vermelerini sağlamak üzere durumun mahallinde ilan olunacağı, **17. maddesinde**, hak sahibi durumunda olanlardan inşaat kredisi verilmesini ya da bina*

yaptırılmasını isteyenlerin 16.maddede belirtilen ilanın yapıldığı günden itibaren **iki aylık süre içerisinde mahallin en büyük mülki amirine yazılı olarak talep ve taahhütname vermelerinin şart olduğu**, afet gören yerlerin bitişiğinde veya yakınında, üzerinde bina yaptırılmak üzere tespit edilip imar planına dâhil edilen kısımlar içinde binaları kamulaştırılanlar için bu sürenin, kamulaştırma kararının kendilerine bildirilmesinden veya bu durumun ilanından itibaren hesaplanacağı, hastalık, askerlik ve benzer sebeplerle, süresinde talep ve taahhütname verme imkânı bulamayanların durumlarının İmar ve İskân Bakanlığınca takdir edileceği, **21. maddesinde** ise hak sahipliği inceleme komisyonlarının talep ve taahhütnameleri en kısa zamanda inceleyip değerlendirerek hak sahipliği listelerini düzenleyeceği kurala bağlanmıştır.

Yukarıda aktarılan hükümlerin temel amacının, binaların yıkılması, yanması veya oturulamayacak derecede ağır hasara uğraması sebebiyle afete maruz kalanları hak sahibi olarak yapılacak yardımlardan faydalandırmak olduğu tartışmasız olup, 7269 sayılı Yasa uyarınca hak sahibi kabul edilebilmek için 28. madde gereğince yapılan ilandan itibaren iki ay içinde mahallin en büyük mülki amirine yazılı müracaatta bulunarak taahhütname verilmesinin gerekmesi yanında, aynı Yasanın 40. maddesi uyarınca taşınmaz malların hak sahiplerine borçlandırma senetleri imza ettirilmek suretiyle borçlanmalarının yapılarak Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca mahallinde yaptırılacak duyurudan itibaren konutlarının hak sahiplerince teslim alınması gerektiği açıktır.

Dosyanın incelenmesinden; Diyarbakır İli ve çevresinde 06.09.1975 tarihinde meydana gelen depremde Hani İlçesi, Gürbüz Köyünde bulunan davacının murisi Recep Kayanın evinin hasar görmesi nedeniyle 7269 sayılı Kanun hükümleri gereğince hak sahibi kabul edildiğinden bahisle konut tahsis edilmesi için yapılan başvurunun reddine ilişkin işlemir iptali istemiyle bakılan davanın açıldığı, İdare Mahkemesince hak sahiplerinin borçlanmalarını yapmaları ve konutlarını teslim almaları için herhangi bir ilan ve duyuru yapıldığı yolunda davalı idarece dava dosyasına bilgi ve belge sunulamadığından murisin hak sahipliğinin devam ettiği ve mirasçı sıfatıyla davacının konut tahsis edilmesi istemiyle yaptığı başvurunun reddine ilişkin işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı gerekçesiyle dava konusu işlemin iptaline karar verildiği, **dava dilekçesinde ve davalı idare savunmasında ise deprem nedeniyle konutlar yapıldığını ve bazı hak sahiplerine bunların teslim edildiğinin belirtildiği** anlaşılmıştır.

Olayda, her ne kadar 7269 sayılı Kanununun 40. maddesinin birinci fıkrasında yer alan amir hüküm gereği, Bakanlıkça afetin meydana geldiği yerde hak sahiplerinin borçlanmalarını yapabilmelerinin sağlanması, binayı teslim almaları için de ayrıca mahallinde duyuru yapılması gerektiği, ancak hak sahiplerinin borçlanmalarını yapmaları ve bilahare konutlarını teslim almaları için herhangi bir ilan ve duyuru yapıldığı yolunda davalı idarece dava dosyasına bilgi ve belge sunulamamış ise de dava dilekçesi, idare savunması ve dava konusu olayla benzer nitelikteki dosyaların birlikte incelenmesinden; 1975 yılında Lice İlçesi merkezli olarak meydana gelen depremde 8159 ailenin ağır hasar ve yıkık binalardan dolayı hak sahibi olarak kabul edildiği, 1975 yılında ihale usulü ile Lice merkezinde 1625 konut, köylerinde 1415 konut yapıldığı, aynı dönemde **Hani**, Kulp ve Lice ilçeleri ve köylerinde 1369 konut yapıldığı, 1976 yılında ilçe ve köylerde toplam 2706 konut yapıldığı, toplamda 7115 konutun tamamlanıp hak sahiplerine teslim edildiği, Lice ve Hani ilçe merkezlerinde yapılan konutların tamamının hak sahiplerine teslim edildiği, hak sahibi olup borçlanmayan ve borçlanma işlemlerini tamamlayıp halen konutlarda oturanların olduğu, 2013 yılında yapılan tespitlerde konutlarda hak sahipleri veya murislerinin oturduğu, bu bilgiler ve deprem olayının üzerinden 40 yıl geçtiği dikkate alındığında, **davacının da dilekçesinde deprem nedeniyle konutlar yapıldığını murisi dışındaki bazı hak sahiplerine bunların teslim edildiği yönündeki açıklamaları** birlikte değerlendirildiğinde, hak sahibi listesindeki birçok kişiye ev teslimi yapılmış olması

durumunun, hak sahiplerinin borçlanmalarını yapmaları ve bilahare konutlarını teslim almaları için ilan ve duyuru yapıldığının kabulünü gerektirdiği, aynı yörede birçok aileye konut yardımı yapılırken ilan ve duyuru yapılmadığının kabul edilmesinin davacının murisinin yapılan konut teslimlerinden haberdar olmamasının hayatın olağan akışına aykırı olduğu sonucuna varılmaktadır.

Bu durumda, davacının murisi hak sahibi listesinde yer almasına ve aynı yörede birçok kişiye konut yardımı yapılmasına karşın, hak sahibinin 7269 sayılı Kanun hükümleri uyarınca ilgili idarelere konut yardımı için süresinde başvuruda bulunup taahhütname verdiği ve borçlandırıldığına dair belgelerin dosyada yer almadığı anlaşıldığından, dava konusu işlemde hukuka aykırılık aksi yöndeki Mahkeme kararında ise hukuki isabet görülmemiştir.

*Açıklanan nedenlerle; Diyarbakır 3. İdare Mahkemesinin 31/03/2016 günlü, E:2015/1201, K:2016/340 sayılı kararının **BOZULMASINA**,*

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

40. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün "*Mülkiyetin korunması*" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

41. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) adil yargılanma hakkının hukukun üstünlüğünün sözleşmeciler devletlerin ortak mirası olduğunu belirten Sözleşme'nin ön sözüyle birlikte yorumlanması gerektiğini belirtmektedir. Hukukun üstünlüğünün temel unsurlarından biri, hukuki durumlarda belirli bir istikrarı garanti altına alan ve kamuoyunun mahkemelere olan güvenine katkıda bulunan hukuki güvenlik ilkesidir. Toplumun yargısal sisteme olan güveni hukuk devletinin esaslı unsurlarından biri olmasına rağmen birbirinden farklı yargı kararlarının devamlılık arz etmesi, bu güveni azaltacak nitelikte bir hukuki belirsizlik durumu yaratabilecektir (*Nejdet Şahin ve Perihan Şahin/Türkiye* [BD], B. No: 13279/05, 20/10/2011, § 57).

42. Diğer yandan bireylerin makul güvenlerinin korunması ve hukuki güvenlik ilkesi, içtihadın değişmezliği şeklinde bir hak bahsetmemektedir (*Unédic/Fransa*, B. No: 20153/04, 18/12/2008, § 74; *Nejdet Şahin ve Perihan Şahin/Türkiye*, § 58). Mahkemelerin yorumlarında dinamik ve evrilen bir yaklaşımın sürdürülememesi reform ya da gelişimi engelleyeceğinden kararlardaki değişim, adaletin iyi idaresine aykırılık teşkil etmez (*Atanasovski/Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti*, B. No: 36815/03, 14/1/2010, § 38).

43. Yüksek mahkemelerin oynaması gereken rol tam da yargı kararlarında doğabilecek içtihat farklılıklarına bir çözüm getirmektir. Bununla birlikte yeni kabul edilmiş bir yasanın yorumlanmasında olduğu gibi bazı hâllerde içtihadın müstakar hâle gelmesinin belirli bir zamana ihtiyaç duyacağı açıktır (*Zielinski ve Pradal ve Gonzalez ve Diğerleri/Fransa* [BD], B. No: 24846/94..., 34173/96, 28/10/1999, § 59; *Schwarzkopf ve Taussik/Çek Cumhuriyeti* (k.k.), B. No: 42162/02, 2/12/2008).

44. AİHM, açık bir keyfilik bulunan durumlar hariç ulusal mahkemelerin iç hukuku yorumlama şeklini sorgulamanın kendi görevi olmadığına dikkat çekmektedir. Benzer şekilde bu konuda -görünüşe göre benzer davalarda verilmiş olsalar bile- ulusal mahkemelerin farklı kararlarını karşılaştırmak da prensipte AİHM'in görevi değildir (*Nejdet Şahin ve Perihan Şahin/Türkiye*, § 50).

45. AİHM, mahkeme kararlarının çatışma ihtimalinin her biri kendi yargı alanında yetkili olan yargılama ve temyiz mahkemeleri ağına dayalı yargı sistemlerinin doğal bir özelliği olduğunu kabul etmiştir. Bu tip uyumsuzluklar aynı mahkeme içinde de ortaya çıkabilmektedir. Bu durum, kendi içinde Sözleşme'ye aykırı olarak değerlendirilemez (*Santos Pinto /Portekiz*, B. No: 39005/04, 20/5/2008, § 41; *Tudor Tudor/Romanya*, B. No: 21911/03, 24/3/2009, § 29; *Remuszko/Polonya*, B. No: 1562/10, 16/7/2013, § 92; *Nejdet Şahin ve Perihan Şahin/Türkiye*, § 51).

46. AİHM, bu konuda hüküm verirken değerlendirmesinin dayandığı kriterleri açıklamıştır. Söz konusu kriterler yüksek mahkemenin içtihadında *derin ve süregelen farklılıklar* olup olmadığı, iç hukukta bu tutarsızlıkların üstesinden gelmek için bir mekanizma bulunup bulunmadığı, bu mekanizmanın uygulanıp uygulanmadığı ve uygulandıysa ne ile sonuçlandırıldığına tespitine dayanmaktadır (*Beian/Romanya (No.1)*, B. No: 30658/05, 6/12/2007, §§ 37, 39; *Nejdet Şahin ve Perihan Şahin/Türkiye*, § 53).

47. AİHM, bu bağlamda mahkemelerin uygulamalarında tutarlılığın ve içtihatlarında yeknesaklığın sağlanması için mekanizmalar oluşturulmasının önemini birçok defa hatırlatmış; yargı sistemlerini birbirine zıt kararlar verilmesini önleyecek şekilde yapılandırmanın devletlerin sorumluluğunda olduğunu ifade etmiştir. Ne var ki bu ilkelerin AİHM'in incelemek durumunda kaldığı çelişen yorumların bir yüksek mahkemenin birleştirici yetkisini uygulayabileceği yasal hükümlerle bağlantılı olarak yargı sisteminin aynı dalında meydana gelen davalar için öngörüldüğü belirtilmelidir (*Nejdet Şahin ve Perihan Şahin/Türkiye*, §§ 55, 80).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

48. Mahkemenin 3/7/2019 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

49. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Şerif Ay* (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuru için açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

50. Başvurucu, depremde sonra kendisine geçici veya kalıcı nitelikte konut teslimi yapılmadığından yakınmıştır. Diğer taraftan başvurucu; İdarenin iddiasını ispatlayamadığını, buna rağmen İstinaf Mahkemesinin soyut gerekçelerle davanın reddine karar verdiğini belirtmiştir. Konuya ilişkin emsal dava dosyaları sunan başvurucu, İstinaf Mahkemesinin kararından sonra Danıştay Ondördüncü Dairesince verilen kararlarda İstinaf Mahkemesi kararına dayanak teşkil eden Arşiv Yönetmeliği hükümlerine itibar edilmediğini ifade etmiştir. Başvurucu, aynı köyde yaşayan diğer hak sahipleri tarafından açılan davalarda Danıştayın bozma kararı üzerine idari işlemin iptaline ilişkin hükümler tesis edildiğinin altını çizmiştir. Başvurucu, bazı hak sahiplerince açılan davalarda ise ilk derece mahkemesince verilen idari işlemin iptaline ilişkin kararların onandığını vurgulamıştır. Hâl böyle iken aynı durumda olan bazı hak sahiplerine kesinleşen kararlar neticesinde konut teslimatlarının yapılırken kendisinin verilen karar neticesinde hakkına kavuşamadığını öne süren başvurucu, aynı mağduriyeti yaşayan hak sahipleri arasında yasal dayanağı olmayan, hukuka aykırı bir durum yaratıldığını ifade ederek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

51. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

2. Değerlendirme

52. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

53. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

54. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyumsuzlukla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (*Ahmet Sağlam*, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

55. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında; herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil

yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'un, Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasına *adil yargılanma hakkı* ibaresinin eklenmesine ilişkin 14. maddesinin gerekçesine göre değişiklikle Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınmış olan adil yargılanma hakkı metne dâhil edilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu ibaresinin eklenmesinin amacının Sözleşme'de düzenlenen adil yargılanma hakkını anayasal güvence altına almak olduğu anlaşılmaktadır (*Yaşar Çoban [GK]*, B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 53).

56. Adil yargılanma hakkı uyuşmazlıkların çözümlenmesinde hukuk devleti ilkesinin gözetilmesini gerektirmektedir. Anayasa'nın 2. maddesinde Cumhuriyet'in nitelikleri arasında sayılan hukuk devleti, Anayasa'nın tüm maddelerinin yorumlanması ve uygulanmasında gözönünde bulundurulması zorunlu olan bir ilkedir.

57. Bu noktada hukuk devletinin gereklerinden birini de hukuk güvenliği ilkesi oluşturmaktadır (AYM, E.2008/50, K.2010/84, 24/6/2010 ve E.2012/65, K.2012/128, 20/9/2012). Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013).

58. Hukuk kurallarının ne şekilde yorumlanacağı veya birden fazla yorumunun mümkün olduğu durumlarda bu yorumlardan hangisinin benimseneceği derece mahkemelerinin yetkisinde olan bir husustur. Anayasa Mahkemesinin, bireysel başvuruda derece mahkemelerince benimsenen yorumlardan birine üstünlük tanınması veya derece mahkemelerinin yerine geçerek hukuk kurallarını yorumlaması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevi, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmektir (*Mehmet Arif Madenci*, B. No: 2014/13916, 12/1/2017, § 81).

59. Yargı yetkisini kullanan mahkemeler, aynı mahiyetteki davalarda uyuşmazlığın çözümünü için gerekli olan bir yasa hükmünü uygularken bir hukuki müesseseyi değerlendirirken ya da uyuşmazlığın çözümünde takip edilecek usulü belirlerken birbirinden farklı ilke ve yorumlar benimseyebilir; bunun doğal sonucu olarak da farklı bir içtihat geliştirebilirler. İçtihat farklılığından söz edilebilmesinin ön koşulu, dava konusu edilen uyuşmazlıkların özü itibarıyla aynı mahiyette olmasıdır. Dolayısıyla uyuşmazlıkların içeriğinin ve niteliğinin örtüşmediği, esaslı noktalarda ayrıldığı durumlarda verilen kararlar arasındaki farklılık da içtihat farklılığı olarak değerlendirilemez (*Engin Selek*, B. No: 2015/19816, 8/11/2017, § 54).

60. İçtihat farklılığı, aynı yargı kolu içine dâhil mahkemeler arasında oluşabileceği gibi birbirinden tamamen bağımsız, aralarında yargısal anlamda bir hiyerarşi ilişkisi olmayan birden fazla yargı koluna dâhil mahkemeler arasında da oluşabilir (*Engin Selek*, § 55).

61. Birbiriyle çelişen kararlar, belirli bir yargı kolundaki tek Yüksek Mahkemenin farklı daireleri tarafından ya da yine aynı yargı kolu içinde fakat son derece mahkemesi sıfatını haiz, nihai hüküm veren çeşitli mahkemeler tarafından verilebilir (*Engin Selek*, § 56).

62. Yargısal kararlardaki değişiklikler, hukukun dinamizmini ve mahkemelerin yaklaşımlarını yaşanan gelişmelere uyarlama kabiliyetlerini yansıtmaması yönüyle olumludur. Ancak uygulamadaki birlikteliği sağlamaları beklenen Yüksek Mahkemeler içinde yer alan dairelerin benzer davalarda tatmin edici bir gerekçe göstermeksizin farklı sonuçlara ulaşmaları, bir kararın belirli bir daireye düştüğü takdirde onanacağı, başka bir daire tarafından ele alındığı takdirde bozulacağı gibi ihtimale dayalı ve birbirine zıt sonuçları ortaya çıkarır. Bu ise hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerine ters düşecektir. Ayrıca böyle bir algının toplumda yerleşmesi hâlinde bireylerin yargı sistemine ve mahkeme kararlarına duymaları beklenen güven zarar görebilir (*Türkan Bal* [GK], B. No: 2013/6932, 6/1/2015, § 64).

63. Hukukun üstünlüğü ilkesi gereği yargı sistemine olan bu güveni sağlamak ve korumakla yükümlü olan devlet, aynı yargı koluna dâhil mahkemeler arasındaki derin ve süregelen içtihat farklılıklarını ortadan kaldıracabilecek nitelikte bir mekanizmayı kurmak ve bu mekanizmanın etkin bir şekilde işleyişini sağlayacak düzenlemeler yapmakla yükümlüdür. Bu yükümlülük, adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olarak kabul edilmelidir. (*Engin Selek*, § 58).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

64. Somut başvurunun konusu, İstinaf Mahkemesi kararları ile Danıştay Ondördüncü Dairesi içtihatları arasında uyumsuzluk olduğu iddiasıdır. Bu bağlamda aynı yargı kollarna dâhil mahkemelerin aynı tip uyuşmazlıkların çözümünde uyguladıkları aynı kanun hükmünü farklı şekilde yorumlamasından kaynaklanan bir tutarsızlıktan söz edilmektedir.

65. Başvurucunun yukarıda yer verilen iddialarının (bkz. § 50) mahiyeti itibarıyla Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası anlamında bir kanun yolu şikâyetinin ilerisine geçtiği anlaşılmaktadır. Bu itibarla somut başvuruda öncelikle derin ve süre gelen bir içtihat farklılığının varlığı, içtihat farklılığı nedeniyle meydana gelen tutarsızlıkların üstesinden gelmek için bir mekanizmanın bulunup bulunmadığı, böyle bir mekanizma var ise bu mekanizmanın uygulanıp uygulanmadığı, uygulandıysa ne ile sonuçlandığı incelenmelidir.

66. Başvurucu, idari işlemin iptali istemiyle açılan davalarda 7269 sayılı Kanun'un uygulanması ve bu bağlamda hak sahipliği noktasında İstinaf Mahkemesinin aleyhine sonuç doğuracak şekilde Danıştay Ondördüncü Dairesinin benimsediği yaklaşımdan farklı bir yaklaşım benimsemesinden şikâyet etmektedir.

67. Öncelikle belirtmek gerekir ki içtihat farklılığından söz edilebilmesi için gerekli olan *uyuşmazlıkların özü itibarıyla aynı mahiyette olması* ön koşulunun somut başvuru yönünden gerçekleştiği görülmektedir (*Engin Selek*, § 63). Zira içtihat farklılığına konu uyuşmazlıklarda ortak temel olgu, başvurunun hak sahipliğinin devam edip etmemesidir. Çelişki, başvuru ve İdarenin hak sahipliği için kanunda öngörülen süreçleri usulüne uygun olarak yerine getirip getirmediği hususunda ortaya çıkmaktadır. Bu çelişkinin sebeplerinden biri 1975 yılında meydana gelen depremle ilgili olarak hak sahipliğinin devam edip etmediğinin tespit edilmesi noktasında İdarenin sorumluluğunun devamı hakkında Arşiv Yönetmeliği'ne ilişkin olarak yapılan yorum ve değerlendirmelerin farklılığıdır. Diğer neden ise 1975 ve 1976 yıllarında tamamlanarak hak sahiplerine teslim edilen konutların geçici konut mu, kalıcı konut mu niteliğinde olduğunun net olarak ortaya konulmamasından kaynaklanmaktadır.

68. İstinaf Mahkemesi kararı, depremin üzerinden kırk yıl geçtiği, deprem nedeniyle 8.159 ailenin hak sahibi kabul edildiği, toplamda 7.115 konutun tamamlanıp teslim edildiği, Arşiv Yönetmeliği'nin ilgili maddesine istinaden olayla ilgili arşiv kayıtlarının ibraz edilememesi nedeniyle İdareye atfedilebilecek bir sorumluluğun bulunmadığı, somut olay gözönünde bulundurularak normal ve mutata olmayan bir durumun iddia olunması hâlinde ispat külfetinin bunu iddia eden tarafa ait olacağı, başvuru sahibinin ise borçlanma başvurusu yaptığına ve borçlanmasını tamamladığına ilişkin bilgi ve belge sunmadığı ana fikrine dayanmaktadır (bkz. § 15). İDDK 9/2/2017 tarihinde ilk derece mahkemesinin ısrar kararını onamak suretiyle bu yorumu desteklemiştir.

69. Danıştay Ondördüncü Dairesi ise uzunca bir süre deprem sebebiyle hak sahipliğinden yararlandırılması yönündeki talebi içeren uyuşmazlıklarda İstinaf Mahkemesi ile aksi yönde bir uygulama benimsemiştir. Bu bağlamda Daire, ilk derece mahkemelerince verilen idari işlemin iptaline ilişkin kararların onanmasına hükmederken davanın reddine ilişkin hükümlerin ise bozulmasına hükmetmiştir.

70. Daire, bozma kararlarında Arşiv Yönetmeliği'ni yorumlamış; Yönetmelik'te yürürlükte olan, işlemleri tamamlanmamış, sonuçları beklenen, ilgilileri açısından kesinleşmemiş işlemler yani cari işlemler yönünden belgelerin imha edilemeyeceğinin belirtildiğini vurgulamıştır. Daire ayrıca bu belgeleri yangın, hırsızlık rutubet vb. olaylardan koruma yükümlülüğünün de İdareye ait olduğunu belirterek olayla ilgili arşiv kayıtlarının ibraz edilememesi nedeniyle İdareye atfedilebilecek bir sorumluluğun bulunmadığı yolundaki iddiaya itibar edilemeyeceğini ifade etmiştir. Yine bozma kararlarında Daire; borçlanmaların yapılması için herhangi bir duyuru yapıldığı ya da başvuru sahibinin borçlanmasını yapmasına rağmen konutunu teslim almadığı yolunda idarece dava dosyasına bilgi ve belge sunulmadığını, hâl böyle iken hak sahipliği devam eden başvuru sahibinin hak ettiği konutun verilmesi veya bedelinin karşılanması için gerekli işlemlerin yapılması istemiyle yaptığı başvurunun zımnen reddine ilişkin işlemde hukuka uyarlık bulunmadığını tespit etmiş ve ilk derece mahkemesi kararının bozulmasına hükmetmiştir (bkz. § 19).

71. Danıştay Ondördüncü Dairesinin içtihadı bu yönde iken daha sonra önüne gelen aynı konudaki başka bir uyuşmazlıkta istinaf mahkemeleri ve İDDK'nın uygulamalarını esas alarak 6/11/2018 tarihli kararı ile önceki içtihadından dönmüştür (bkz. § 39).

72. Somut olayda başvuru hakkında aynı konuda istinaf mahkemeleri ve Danıştay Ondördüncü Dairesi tarafından verilen farklı karar bulunmakla birlikte bu durum, istinaf mahkemelerinin Danıştay Ondördüncü Dairesinin kökleşmiş içtihadından ayrılarak İDDK'nın yaklaşımını benimsemesinden kaynaklanmıştır. Sonuç olarak Danıştay Ondördüncü Dairesi sonradan önüne gelen bir uyuşmazlıkla ilgili olarak başvuru lehine olan bu yaklaşımı terk ederek istinaf mahkemeleri ve İDDK içtihatlarıyla uyumlu karar vermiştir (bkz. § 39).

73. Hâl böyle iken İstinaf Mahkemesinde neticelenen davalar ile Danıştay Ondördüncü Dairesinde neticelenen davalar arasında farklılıklar giderilmiş, içtihat istikrar kazanmıştır. Yukarıda da değinildiği üzere yargı mercileri arasındaki bölgesel veya görevsel yetki farklılıkları sebebiyle içtihat farklılığına yol açılabilmesi kaçınılmaz bir sonuç olarak görülmelidir. Bu bağlamda yargılamanın hakkaniyete uygun olabilmesi kapsamında hukuk devleti ile hukuk güvenliği ilkelerine uyulduğundan söz edilebilmesi için öncelikli olan, ilgili yargısal süreçte oluşabilecek içtihat farklılığının giderilmesidir.

74. Somut olayda ise ilk defa 2011 yılında başlayan süreçte Danıştay Ondördüncü Dairesinin içtihadıyla davaların kabulüne karar verilmiş olmakla birlikte ilk derece mahkemesinin davanın reddine ilişkin ısrar kararı üzerine İDDK tarafından verilen onama kararı doğrultusunda Dairece 6/11/2018 tarihinde karar verilmiştir. Böylelikle başvuruçunun şikâyet ettiği içtihat farklılığının yargısal süreçte çözümlendiği görülmektedir. Bu durumda çözüme kavuşturulan sonucun ise başvuruçunun lehine olmadığı dikkate alındığında söz konusu içtihat farklılığı nedeniyle yargılamanın hakkaniyete aykırı olduğu söylenemez.

75. Açıklanan gerekçelerle başvuruçunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

C. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruçunun İddiaları

76. Başvuruçunun 1975 yılında Lice'de yaşanan deprem sebebiyle hak sahibi kabul edildiğini ancak kendisine başvurusuna rağmen konut tahsisi yapılmadığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

77. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (*Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri*, B. No: 2013/1178, 5/11/2015, § 54). Bu nedenle öncelikle başvuruçunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (*Cemile Ünlü*, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; *İhsan Vurucuoğlu*, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

78. Mülkiyet hakkı, özel hukukta veya idari yargıda kabul edilen mülkiyet hakkı kavramlarından farklı bir anlam ve kapsama sahip olup bu alanlarda kabul edilen mülkiyet hakkı, yasal düzenlemeler ile yargı içtihatlarından bağımsız olarak özerk bir yorumla ele alınmalıdır (*Hüseyin Remzi Polge*, B. No: 2013/2166, 25/6/2015, § 31; *Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri*, § 51).

79. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma hakkı -kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun- Anayasa'yla korunan mülkiyet kavramı içinde değildir. Bu bağlamda belirtmek gerekir ki Anayasa'nın 35. maddesi soyut bir temele dayalı olarak mülkiyete erişmeyi ve mülkiyeti edinmeyi değil mülkiyet hakkını güvence altına almaktadır. Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda bir *ekonomik değer* veya icrası mümkün bir *alacağı* elde etmeye yönelik *meşru bir beklenti* Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir (*Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi*, B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 36, 37; *Mehmet Şentürk* [GK], B. No: 2014/13478, 25/7/2017, §§ 41, 53; *Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri*, §§ 52-54).

80. Meşru beklenti objektif temelden uzak bir beklenti olmayıp belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma ihtimalinin yüksek olduğunu gösteren yerleşik bir yargı içtihadına ya da aynı menfaatle ilgili hukuki bir işleme dayanan yeterli derecede, somut nitelikteki bir beklentidir (*Selçuk Emiroğlu*, B. No: 2013/5660, 20/3/2014, § 28; *Mehmet Şentürk*, § 42). Dolayısıyla Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma kapsamında olan meşru beklentiye dayalı mülkiyet hakkının tespiti mevcut hukuk sisteminde iddia edilen mülkiyet iddiasının tanınmasına bağlı olup bu tespit, mevzuat hükümleri ve yargı kararlarıyla yapılmaktadır (*Üçgen Nakliyat Ticaret Ltd. Şti.*, B. No: 2013/845, 20/11/2014, § 37). Temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece mülkiyet hakkı kapsamında ileri sürülebilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (*Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi*, § 37).

81. Somut olayda başvuru deprem sebebiyle hak kazandığı hâlde kendisine konut tahsisi yapılmadığından yakınmaktadır. Başvurucunun adına bir konut tahsisi yapılmadığına göre bir mülkünün olmadığı tartışmasızdır. Bununla birlikte başvuru şikâyetine konu konutun mülkiyetini edinme yönünde meşru bir beklentisinin olup olmadığı tartışılmalıdır.

82. Meşru bir beklentinin varlığından söz edilebilmesi için bu beklentinin dayandığı koşulların gerçekleştiğinin somut bir temele dayalı olarak ispat edilmesi gerekir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Mehmet Şentürk*, § 48). Diğer bir deyişle somut olay bağlamında konut yardımı yapılanlar yönünden hak sahipliğinin konutun mülkiyetinin kazanılacağı yolunda meşru beklenti doğurabilmesi için hak sahipliği yönünden başvuru ilgilili mevzuatta aranan koşulları taşıması gerekmektedir.

83. Buna göre olayda derece mahkemeleri, deprem nedeniyle konut tahsisi yapılabilmesi için başvuru ilgilili hak sahibi kabul edilmesi yanında 7269 sayılı Kanun'un 40. maddesine göre ayrıca borçlandırmanın ilanı tarihinden itibaren iki ay içinde borçlandırma yapmasının zorunluluğuna işaret etmiştir. Başvuru açtığı davada, hâlen hak sahibi olduğunu öne sürmüştür. Ancak derece mahkemeleri her ne kadar ilan yapıldığına ilişkin İdare tarafından bir belge sunulmamış olsa da 1975 yılından İdareye başvuruda bulunulan 2016 yılına kadar geçen sürede başvuru ilgilili ikamet ettiği yörede çok sayıda kalıcı konut tahsisinin yapılmış olduğuna işaret ederek söz konusu ilanın yapıldığını kabul etmiş ve başvuru ilgilili da bunun hak sahipliği koşullarının devam ettiğini ispat eden bir belge sunmadığını belirtmiştir.

84. Meşru beklentinin varlığını gösterir ilgili koşulların mevcut olup olmadığını değerlendirme konusundaki takdir yetkisi -kural olarak- yargılamada sunulan delillere ilk elden ulaşma imkânı olan derece mahkemelerine aittir. Somut olayda ise derece mahkemelerinin yukarıda değinilen gerekçelerinin tarafların delilleri ve ilgili hukuk kurallarının yorumuna ilişkin olup açıkça keyfî olduğu veya bariz bir takdir hatası içerdiği de söylenemez.

85. Diğer taraftan adil yargılanma hakkı bağlamında dile getirildiği üzere başvuru ilgilili şikâyet ettiği yargısal içtihat farklılığının da giderilmiş olduğu dikkate alınmalıdır. Söz konusu içtihat farklılığı ise başvuru ilgilili meşru bir beklentisinin kabul edilmesine imkân vermeyecek şekilde sonuçlanmıştır.

86. Bu durumda başvuru; deprem sebebiyle kendisine konut tahsis edilmesi yönünde meşru bir beklentiye sahip olduğunu gösterir kanun hükmü, yerleşik bir yargısal içtihat veya idari uygulama ortaya koyamamıştır. Sonuç olarak Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamında başvuru mevcut bir mülk bulunmadığı gibi somut olayda başvuru deprem sebebiyle konut edinme hususunda yeterli bir hukuki temele dayalı meşru bir beklentisi de bulunmamaktadır.

87. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *konu bakımından yetkisizlik* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Mülkiyet Hakkı Bağlamında Ayrımcılık Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

88. Başvuru, deprem sebebiyle konut tahsis edilmesine ilişkin olarak verilen kararlar neticesinde bazı hak sahiplerine konut teslimi yapılırken kendisinin bu haktan yararlandırılmaması nedeniyle mülkiyet hakkı bağlamında ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

89. Başvurucunun söz konusu iddiaları mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiş ve meşru bir beklentisinin olmadığı sonucuna varılmıştır. Başvurucunun içtihat farklılığına yönelik şikâyeti de adil yargılanma hakkı kapsamında incelenerek bir ihlalin olmadığı kanaatine ulaşılmıştır. Dolayısıyla mülkiyet hakkı bağlamında ayrımcılık yasağı çerçevesinde ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *konu bakımından yetkisizlik* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Mülkiyet hakkı bağlamında ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın İNCELENMESİNE YER OLMADIĞINA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından başvuru yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

Başvuru Numarası : 2017/34154

Karar Tarihi : 3/7/2019

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/7/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ